

Jezus.

ook met onze eendracht en dies ook met onze macht gedaan.

De tegenstelling tusschen „intellectueelen" en „volk" dient althans hoe eer hoe beter te verdwijnen.

Men behoeft niet bang te zijn, dat het niet-gestudeerde deel van ons Gereformeerde volk zal willen gaan heerschen in studieaangelegenheden over het gestudeerde deel.

Daarover zit er bij ons volk een veel te diep respect voor de studie ingebrand.

Ieder Gereformeerde acht de studie hoog.

Dat heeft de historie bewezen.

Waarom zou het anders zulke ontzaglijke offers hebben gebracht voor het onderwijs en niet het minst voor het Hooger Onderwijs.

De niet-gestudeerden onder de Gereformeerden bewaren eer een te grooten, dan een te kleinen afstand tegenover de gestudeerden.

En al ware dit niet zoo, het zou er toch niets van af doen: wij zijn één en we moeten ons ook één blijven voelen.

Daarbij onderschatte men het oordeel van den eenvoudigen niet. Hij beschikt niet over de routine der reflectie (beziinning), maar in hem werkt toch de intuïtie.

En de man van wetenschap zal het gaarne erkennen, dat hoe hoog hij ook de reflectie aansla en hoe onmisbaar ze is voor wetenschappelijke arbeid, de groote ontdekkingen door intuïtie hem werden geschonken.

De geloofsintuïtie stelt ook het eenvoudige volk in staat om met de geloovige wetenschap mee te leven, al moet het de details over zich laten heengaan.

De beginselen kan het met behulp van die intuïtie, om het woord eens te gebruiken, „aanvoelen".

Die beginselen zijn het, die alle Gereformeerden, geleerd of ongeleerd, verbinden en de meer eenvoudige voelt zoo gaarne den beginselband trekken, omdat hij het zóo heerlijk vindt de eenheid des geloofs altijd opnieuw te ontdekken.

Is dat niet een alleszins te billijken trek?

Wie die zich één weet met anderen, gevoelt het ook niet eens gaarne en wordt er niet gaarne aan herinnerd?

Het versterkt het vertrouwen.

Het vernieuwt de wederzijdsche liefde.

Daarenboven moet gebroken met den waan, alsof ontwikkeling door studie alleen aanspraak zou geven op den naam van cultuurmensch.

Helaas zijn „intellectueelen" nog maar al te zeer dit valsche denkbeeld toegedaan.

Toch getuigt het van schromelijke eenzijdigheid.

Behalve een intellectuele is er nog menige andere cultuur.

Gewoonlijk spreekt men nog van religieuze, ethische, aesthetische (kunstzinnige), technische cultuur.

Wel zijn we het met deze indeeling niet eens, maar in het onderhavige geval doet dit er niet toe.

Iemand, die moreel hoog staat, terwijl zijn intellectuele ontwikkeling daarmee geen gelijken tred hield, is veel werkelijker cultuurmensch dan hij, die intellectueel een groote geest kan worden genoemd, maar op wiens moraal veel valt aan te merken.

Het intellectuele geeft in de cultuur volstrekt den doorslag niet.

Een man uit het „volk" kan het uit cultureel oogpunt zeer wel van menig „intellectueel" winnen.

Daarvan dienen we ons meer bewust te worden.

Dan zal de tegenstelling van „intellectueel" en „volk" vanzelf uitslijten.

Maar gelijk ik in het begin reeds opmerkte, dit is niet een speciaal Gereformeerd kwaad.

Het is een kwaad van onzen tijd.

Daarom doet het ons goed, wanneer ook van andere zijde daartegen de stem wordt verhoord.

Zoo deed b.v. de Leidse Hoogleraar Dr G. J. Heering, in zijn dezer dagen uitgegeven brochure „De tijden roepen", die hij aandient als „Een woord tot de religieuze jongeren".

Natuurlijk staan wij in standpunt ver van hem af.

Hij behoort tot het Rechts-modernisme.

Daarom hebben we in menig opzicht bedenking tegen zijn geschrift.

Maar dat hij tegen de splitsing in „intellectueelen" en „volk" optreedt, waardeeren wij zeer, al is onze motiveering en uitdruckswijze ook anders.

Hij ziet daarin o.a. de bezwaren, door velen ingebracht, scherp onder de oogen.

Deze bezwaren formuleert hij aldus: „1o, dat „het volk" geen oog heeft voor ware cultuur en niet anders dan vandaliseerend kan optreden, en 2o, dat meerdere gelijkheid nivelleerend werkt en de toppen der beschaving naar omhoog drukt, en juist die toppen vormen de kroon der cultuur".

Op lang niet malsche manier tracht hij die bezwaren te ontzenuwen. „Wat het eerste bezwaar betreft" — zegt hij — „in deze scheiding tusschen „ons" en „het volk" (waarover men denkt en spreekt als over „de anderen") ligt juist een der wortelen van onze wan-cultuur... Onnationaal is deze houding, maar tevens — wat erger is — van zwakke humaniteit getuigende. Zoo stonden vroeger de edelen tegenover de lijfge-

nen en de poorters, zoo staan nog vele blanken tegenover de zwarten: „het volk", het lagere ras, de „mindere man", in alle gevallen: „de anderen". Nog daargelaten de vraag, wanneer eigen familie uit „dat volk" is voortgekomen, die houding is onbewust-immoreel... Hier ligt één der oorzaken van de voosheid onzer beschaving. Niet innerlijk beschaafd noem ik den mensch, die zich met den „mindere man" niet op één lijn weet, hem niet naast zich voelt, in hem niet den „naaste" ziet, al belijdt hij het in de kerk. Het volk „onbeschaafd", „gevaarlijk voor de cultuur". Wat uit dit oordeel tevens spreekt, is de overschatting der beteekenis van intellect en artistiekeit voor de ware beschaving, de hooghartige zelf-overschatting van den intellectueel, van het „denkende deel der natie".

Wat deze laatste terminologie aangaat, worden we herinnerd aan de taal van het vroegere liberalisme. Zoo worden de vadersen geëeseld door de zonen met hun eigen woorden!

Intusschen profeteert Dr Heering: „Het zou wel eens kunnen blijken dat het werkelijke fundament der beschaving, het zedelijke, het meest onder de eenvoudigen wordt aangetroffen".

En dan neemt hij intellectueelen en artisten even onderhanden. „De gemeenschapszin is althans nergens zóo zwak als onder de intellectueelen wier leven Havelaar vergelijkt met de huizen van een klein villadorp, alle apart, met een tuintje er omheen. Geen contact met elkaar, en nog minder contact met de volksbuurt. Zij kennen geen religie, zegt hij, want zij hebben geen gemeenschapszin. Wij zouden 't ook om willen keeren: zij hebben geen gemeenschapszin, want zij bezitten geen religie. En wat de artistenwereld betreft: haar gemeedelijkheid, gulheid en onbezorgdheid (in goede dagen) is evenzeer bekend als haar ijdelheid en jalousie. Noch uit de kringen der wetenschap, noch uit die der kunst, verwachten wij een regeneratie der cultuur, tenzij ook in die kringen de religieuze ernst groter worde."

Nog meer zou hier kunnen worden afgeschreven.

Maar hooren we hem over het tweede bezwaar.

„Het tweede bezwaar, dat gemeenschapscultuur door haar meerdere gelijkheid nivelleerend werkt, valt onder hetzelfde oordeel. Daar schuilt toch eigenlijk de overtuiging achter, door Schweitzer aldus uitgedrukt: „dat cultuur het bezit van een élite en de massamensch slechts een middel is om het te verwelken". En de tegenwoordige cultuur voedt die overtuiging... Een cultuur, waar het volk buiten wordt gehouden, ja, die ten koste van het volk leeft, is in wezen immoreel en ontvangt haar loon: zij gaat te gronde."

Een der eerste voorwaarden der cultuur acht hij daarom: éénheid met het volk. „Wie aan den komenden cultuur wil meewerken, moet beginnen met zich één te voelen met het volk."

En hij durft het er met zulk een cultuur op te wagen. „En zelfs al zou het gebeuren wat onze tegenstanders voorspellen (maar wat wij niet gelooven kunnen) dat de hoogste toppen der cultuur zullen verdwijnen, dit kunnen toch alleen zijn de toppen van intellectuele eruditie en aesthetische verfijning. Niet de zedelijke toppen. Deze hebben in een cultuur als waarnaar wij verlangen, méér kans hoog en talrijk te worden. Reeds deze weegt ruimschoots op tegen het geleden verlies."

Ook wij zijn er met Prof. Heering niet bang voor, dat, wanneer de eenheid met het volk wordt gezocht en bewaard, de intellectuele en aesthetische cultuur er onder zullen lijden.

Dat zou gewis te betreuren zijn.

Want we mogen ook naar den anderen kant niet eenzijdig worden.

Wetenschap en kunst zijn ons geen onverschillige zaken.

Maar dat zij er de dupe van zullen worden?

Het behoeft niet.

En zal ook niet.

In de citaten uit Prof. Heering's brochure brachten wij enkele cursiveeringen aan.

Zij bewijzen hoeveel gematigder wij ons hebben uitgelaten dan hij.

Dat konden we ook met gerustheid doen.

Omdat we meenen, dat deze ziekte onder ons nog niet in die mate zich uitbreidt, als daarbuiten.

De christelijke religie in haar, naar wij belijden, meest zuiveren vorm, smooit ons nog bijeen.

Maar we mogen het nooit vergeten, dat het Calvinisme het volk, het Gereformeerde volk, als eenheid zag.

Kuyper hield het ons steeds voor: het Calvinisme is van huis uit democratisch, in den gunstigen zin van het woord.

Wij zijn de spreekwoordelijke „kleine luyden".

En al hebben sommigen onzer onder de beschikking Gods vooraanstaande posities in den lande verworven, zij zijn tegenover de massa onzer menschen toch enkelingen.

Al is over het geheel het levenspel onder ons in de laatste halve eeuw gestegen, op de toppen van intellectuele en artistieke cultuur wonen we niet.

Menigmaal werd er geklaagd, dat onder ons in

bepaalde gevallen wetenschappelijke mannen ontbreken.

Met de kunst is het nog erger geschapen.

Reden tot zelfverheffing hebben we niet.

Wij zijn „kleine luyden" gebleven.

Maar ons Gereformeerde volk heeft meer dan een gezonde kern.

Het is over het geheel nog gezond.

Des te strenger hebben we toe te zien, dat het niet ziek worde.

Daarom behoort de gemeenschapszin onder ons te worden aangekweekt.

De eenheid in beginsel doe alle afstandsschepping te niet.

HEPP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

De strafbepalingen tegen openbare godslastering en vloeken.

II.

Nadat het rapport uitvoerig gesproken heeft over de roeping van de overheid ten opzichte van de wet Gods, gaat het over tot de behandeling van de taak, die op de overheid rust, om de ontheiliging van den naam des Heeren tegen te gaan. Alles wat in het algemeen over de verhouding van overheid en wet des Heeren gezegd is, en in het vorige artikel verkort werd besproken, geldt ook in de speciale betrekking tot het derde gebod. Van een roeping om met de strafwet tot die heiliging van Gods naam te dwingen, behoeft natuurlijk niet gesproken te worden. De overheid treedt hier slechts verbiedend en niet gebiedend op. Ze kan wel het vloeken verbieden, doch het bidden niet gebieden. Echter ook in dat verbieden is de taak der overheid beperkt. Men kan, zoo zijn de letterlijke woorden van het rapport,

Men kan niet zonder meer zeggen, dat de overheid de ontheiliging van Gods Naam met haar straf heeft te treffen; en ook met de nadere beperking „op publiek terrein" is men niet gereed. Wie openlijk leert, dat er geen God is, of dat God anders is dan Hij Zich in Zijn Woord heeft geopenbaard, heeft Gods Naam daardoor ontheiligt; en toch behoort het naar de boven gevonden beginselen niet tot het recht der overheid, dit te verbieden.

Daarom kan men ook niet zeggen, dat Gods-lastering — wanneer men uitgaat van de ruime beteekenis van het woord — als zoodanig door de overheid strafbaar moet worden gesteld. Wanneer b.v. het „onttrekken aan God van wat Hem eigen is", zooals de ontkenning van Zijne wijsheid en rechtvaardigheid enz., de eenvoudige uiting is van ongeloofstheorie, ketterij of dwaalleer, dan is dit wel een zware zonde tegen de Goddelijke wet, en zal het voor de Goddelijke vierschaar zijn gerechte straf ontvangen, maar valt het buiten de strafmacht der aardsche overheid.

Hieruit is nu echter niet te concluderen, dat de overheid tegenover de ontheiliging van Gods Naam geenerlei roeping heeft, of alleen eene roeping, die voortvloeit uit haar plicht tot handhaving der openbare orde of tot bescherming van de godsdienstige gevoelens harer onderdanen.

Veeler heeft ze eene roeping tot handhaving der goede zeden, ook ten opzichte van de wijze waarop men zich zal uiten aangaande of tegenover God. De vraag, hoever die roeping zich uitstrekt, is hiermede nog niet beantwoord; wij stellen thans slechts het beginsel vast. En zoover ze dan voor die goede zede opkomt, heeft ze dit, naar Christelijk beginsel, allereerst te doen om de eere Gods. Natuurlijk is het ook eisch van goede zeden — gelijk van de wet Gods — dat men onnodige krenking der heiligste gevoelens van zijne medeburgers na zal laten; en ook hiervoor komt de overheid dus op. Maar hoofdzak is toch, dat de goede zede, weer als afdruk van Gods wet, de ruwe ontheiliging van den Naam Gods niet toelaat.

De roeping der overheid om in dezen op te treden, berust dus in den diepsten grond op wat zij is verschuldigd aan den Naam van Hem, bij wiens gratie zij regeert. In verband hiermede is het dan ook in eerste instantie niet de Heilige Drieëenheid, maar God, zooals Hij Zich in Zijne algemeene openbaring bekend maakt, wiens Naam door de overheid tegen eene dergelijke aanranding moet worden beschermd.

De overheid heeft dus allereerst te vragen, in hoeverre de ontheiliging van Gods Naam is te beschouwen als strijdig met de goede zeden, die in een land als het onze behooren te gelden.

Het spreekt vanzelf, dat ze dan uitkomt bij de ruwere vormen dezer zonde. Men vinde er niets ongerijms in, dat alleen deze door den aardschen rechter zullen worden gestraft, terwijl minder grove, maar misschien voor God nog meer schuldige misdaden door haar niet worden getroffen. Dit is een natuurlijk gevolg van de beperktheid van de macht der wereldlijke overheid. Zelfs in Israëls theocratie was dit het geval. Ook de hier gegeven strafpaling richt zich tegen den meest groven, krassen vorm dezer zonde; maar treft volstrekt niet elke uiting, die aan de Goddelijke majesteit te kort doet.

Hier staat echter tegenover, dat op dit gebied, hoe uiterst beperkt het dan ook moge zijn, de overheid nu haar wet kan stellen in het bewustzijn, zich te bewegen op haar eigen terrein, waar ze haar Goddelijke roeping heeft te vervullen. We wezen vroeger op de noodzakelijkheid eener positieve aanwijzing van dit terrein, opdat de overheid niet gedrongen worde, voor elk beroep ook